

Parasha Bereshiet

De eerste drie woorden

door **Rob Cassuto**

Bereshiet/Genesis 1:1-6:8

De parasha

Bereshiet (Genesis) is het eerste boek van de Joodse bijbel, genoemd naar het eerste woord 'Bereshiet' - 'in het begin' - . De kern van die bijbel bestaat uit de vijf boeken van Mozes, die de hoeksteen vormen van de Joodse geloofserfenis: de Tora. Bereshiet is dus het

eerste van die vijf boeken ; de andere vier zijn Shemot/Exodus, Wajikra/Leviticus, Bemidbar/Numeri en Dewariem/Deuteronomium. Maar ook is Bereshiet de betiteling van de eerste parasha van het hele boek Bereshiet, 'In het begin' van 'In het begin', waarmee de jaarcyclus van de wekelijkse Tora-lezingen begint. Het hele boek Bereshiet vertelt in bloemrijke taal over de schepping van het universum en van de mens, over aartsvader Avraham en de generaties na hem tot en met de vestiging in Egypte van Ja'akov, zijn zonen en zijn huishouding.

De parasha Bereshiet bevat op zich al een schat aan ingrijpende iconische gebeurtenissen, die een altijddurend stempel hebben nagelaten in het bewustzijn van een groot deel van de mensheid.

In Bereshiet 1 tot 2-4 is een zelfverzekerde Schepper bezig de wereld te scheppen, met veel overleg; hij noemt, ordent, scheidt, maakt en scheidt als kroon op het werk de mens naar Zijn evenbeeld, om de aarde te vervullen en over haar te heersen.

Bereshiet hoofdstuk 2 zoomt in op de mens, Adam, die nu door de Schepper gevormd wordt uit stof, geplaatst wordt in een tuin, Gan Eden, geconfronteerd wordt met een verbod om van de boom van kennis van goed en kwaad te eten, in zijn alleenheid en onvervuldheid wordt gezien en wordt gecompeteerd met een helper, de vrouw, Chawa (Eva), die uit zijn zijde is gebouwd.

In hoofdstuk 3 vindt het drama plaats van de verdrijving uit Gan Eden na de overtreding van het verbod aan beiden om van de boom van de kennis van goed en kwaad te eten.

Bereshiet 4 verhaalt over de gezinsvorming van de mens en zijn vrouw. Het gaat mis tussen hun zonen Kajin en Hewel (Kaïn en Abel); de dood doet zijn intrede, als Kajin zijn broer doodslaat. Hij wordt verbannen. Een derde zoon wordt geboren als 'compensatie', Shet (Set).

Hoofdstuk 5 en 6 t/m vers 8 behandelen het nageslacht van

Shet tot aan Noach en zijn tijdgenoten die kwade dingen gingen bedrijven.

In dit commentaar gaat het over de eerste drie woorden van de Tora: 'In het begin schiep De Ene ...' (1)

In het begin schiep De Ene (de hemel en de aarde).

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים

De machtige eerste drie woorden zijn: 'In het begin schiep De Ene (de hemel en de aarde)', *Bereshiet bara Elohiem (et ha-sjamajim we-et ha-arets)*. Al meteen zijn deze woorden het onderwerp van een zee aan commentaren geworden, grammaticale, diepzinnige, esoterische, noem maar op.

In de gebruikelijke interpretatie van deze eerste zin van Bereshiet lijkt natuurlijk De Ene het onderwerp; HIJ schiep in dat mysterieuze begin-moment. Maar sommige commentatoren zien toch andere opties. Zo wil de gerenommeerde middeleeuwse commentator Rashi (acroniem van Rabbi Shlomo Yitzchaki) vertalen '*In het begin van de schepping door de Ene van hemel en aarde etc*', dit om taalkundige redenen (2); De Ene is dan niet het onderwerp van de zin en de zin geeft geen volgorde van de scheppingsdaden. De 20ste-eeuwse bijbelgeleerde en semiticus Umberto Cassuto –aantoonbaar een heel verre verwant en naamgenoot - toont aan, dat het wel degelijk gaat om een zelfstandige zin, die in majestueuze beknoptheid de hele paragraaf samenvat. 'In het begin' is: in het begin van de tijd, in het verste verleden, dat de menselijke

geest zich kan voorstellen. (3)

Maar in een nog weer andere redenering kan je het woord Elohiem ook zien als het object van de zin. Dat is de visie van de kabbalistische verklaarders in de Zohar, het esoterische bijbelcommentaar, toegeschreven aan de 2^e-eeuwse Sjim'on bar Jochai, maar waarschijnlijk geschreven door Moses de Leon in de twaalfde eeuw, puttend uit oude tradities (4). Zij gaan uit van de Hebreeuwse woordvolgorde: '*In-het-begin (subject) schiep Elohiem (object)*'. Wie is het *uiteindelijke* onderwerp? Dat is het Niets, de Altijd Zijnde, de 'Ein Sof', de 'Zonder Einde', de Onzegbare die niet in enig woord of begrip gevat kan worden. Kabbalisten menen niettemin toch een beschrijving te kunnen geven van een ingewikkeld creatie-proces, dat ik niet pretendeer zelf voldoende te kunnen begrijpen laat staan weergeven, maar toch waag ik een poging tot benadering. In dit creatieproces dus, dat de weg beschrijft van gefaseerde neerdaling uit Ein Sof naar uiteindelijk de materiële wereld, vloeit uit het Ein Sof voort het 'Bereshiet', dat gelijk te stellen is aan de oervonk, en uit die oervonk Bereshiet komt weer voort de Elohiem, de bron van waaruit de overige schepping voortspruit.

(Voor wie enigszins bekend is met de Levensboom, de Ets Chajim: alle scheppingsniveaus ontrollen zich trapsgewijs volgens de tien scheppingsprincipes, de Sefirot; in dit geval is de allereerste sefira Ein Sof = Keter, de Kroon, de tweede is Bereshiet = Chochma, de Vonk, de Wijsheid, de derde is Elohiem = Bina, begrip, het paleis. Overigens is het geen toeval dat het boek van de schepping begint met een beth, niet met een alef, om de onzegbaarheid van Ein Sof te symboliseren).

Natuurlijk zou een degelijk taalkundig en rationeel redeneren de voorkeur geven aan de duidelijke logica van Elohiem als het onweerlegbare onderwerp van die eerste zin. De esoterische taalspelen van de kabbalisten zouden de deskundige en nuchtere bijbelcommentator Umberto Cassuto niet erg bekoren, denk ik, gezien ook zijn rationele weerlegging van Rashi's vertaling van de eerste drie woorden met doorwrochte grammaticale argumenten.

Mij spreekt de mogelijkheid wel aan om, naast het gedegen filologisch commentaar en de gangbare uitleg, deze teksten ook

te zien als geladen met potenties om spiritueel doorzicht te geven voorbij hun misschien oorspronkelijke letterlijke betekenissen.

De goddelijke oorsprong van alles te erkennen als gaande boven en buiten iedere menselijke poging om te kennen en te omschrijven, wat kunnen we anders doen dan dat? En te erkennen, dat een nooit eindigend Creatief Vormend Principe eens een universum begon te creëren en dat steeds door blijft doen, wat kunnen we anders doen dan dat? En dat in dat proces wij als miniem onderdeel daarvan zijn geschapen met niettemin een drang om dat oneindig grotere te onderzoeken en te spreken over een schepping en een schepper; wat kunnen we anders doen dan dit onder ogen zien en accepteren? En dat Scheppend Principe is tegemoet gekomen aan ons beperkte bewustzijn, aan ons gelimiteerd kennen en ervaren, door ons een verwijzingsmiddel te geven, de taal, en door zich te kleden in de eerste drie woorden van Bereshiet; niet in het allereerste woord, dat nog niet is geland in een bewustzijnsmogelijkheid, niet in het tweede woord, dat nog aan het landen is, maar pas in woord nummer drie (5).

noten

(1) Commentaren op andere aspecten van de parasha Bereshiet, zie op mijn website [hier](#)

(2) Het komt hierop neer dat de woordvorm 'reshiet' nooit zelfstandig voorkomt, maar altijd verbonden wordt met een volgend woord, zoals Rashi met voorbeelden aan wil tonen

(3) Zie U. Cassuto, *A commentary on the book of Genesis, part one, from Adam to Noach*, Jerusalem, The Magnes Press, p. 19 en 20, met argumenten op grond van de woordvolgorde

(4) Ik heb voor deze passage o.a. geput uit een bloemlezing van teksten uit de Zohar met commentaar, 'Zohar', translation and introduction by Daniel Chanan Matt, Paulist Press, 1983

(5) Iets heb ik proberen te vangen in dit gedicht:

*a fathomless knowing blue as a soul, travelling space
searches for landing
and having landed*

*dies from being born
left with a mouth sealed
but for a delayed stammering*

RC 7 okt 2015
